

Posudek vedoucího k diplomové práci Dalibora Lípy na téma – Zpětnost v trestním právu

Diplomant si pro zpracování své práce vybral téma vypsané katedrou trestního práva. Jde nepochybně o téma, které je velmi aktuální a přínosné, a to nejen z hlediska změn, které v této oblasti přinesl trestní zákoník, ale zejména i proto, že právě kriminální recidiva by měla být jednou ze zásadních oblastí, na kterou by se měla zaměřit kriminologie a trestní politika při hledání efektivních způsobů její eliminace. Práce je logicky rozčleněna do šesti základních kapitol, autor při zpracování zvolil metodu kompilace a rozsah literatury lze považovat zásadně za dostačující, byť je třeba již v úvodu autorovi vytknout, že ačkoliv k danému tématu existuje velmi bohatá judikatura, autor s ní téměř nepracoval. To se týká i materiálu zveřejněného pod č. 10/1974 Sb. rozhodnutí, kterému se autor také mohl věnovat a vysvětlit jeho význam, případně i správnost jeho tehdejších závěrů. Konečně pokud jde o obsah práce, je možno ještě úvodem konstatovat, že zde absentuje kapitola, kde by provedl autor komparaci s některou zahraniční úpravou.

Prvá část, kde se autor zabývá pojmem recidivy, je vcelku podrobně zpracována a také v dobré kvalitě, byť na str. 3 autor uvádí, že existuje „poměrně nový institut trestního příkazu“. Není zřejmé, co tím měl autor na mysli. Naopak pozitivně lze hodnotit rozdělení, respektive třídění recidivy a celkově je tato část dostatečně podrobným a fundovaným výkladem k pojmu zpětnosti.

Pokud jde o historický vývoj právní úpravy recidivy, začíná diplomant až od 19., respektive 20. století, ale zdůvodňuje, proč se nezabýval staršími úpravami s tím, že rozsah diplomové práce je omezený. V této části autor opakovaně chybně uvádí u zákona č. 117 rok 1952 a je zřejmé, že v tomto roce jistě nemohlo jít o císařský patent. Je to však nepochybně pouze písařská chyba. Jinak je vývoj právní úpravy recidivy popsán dostatečně podrobně a správně a pozitivně je třeba hodnotit i zmínku o úpravě tzv. zvlášť nebezpečné recidivy podle trestního zákona č. 140/61 Sb., včetně novely z roku 1990. Vzhledem k tomu, že podle uvedeného trestního zákona šlo o pojem velmi zásadní, měl ovšem autor věnovat rozboru této problematiky mnohem více prostoru, poukázat na formální a materiální podmínky, stejně jako na to, jak se tato skutečnost projevovala ve výroku rozsudku.

Stěžejní částí práce je úprava de lege lata, tedy úprava zpětnosti v trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. Tato kapitola je zpracována na velmi dobré úrovni, autor rozebírá recidivu jako přitěžující okolnost podle § 42 písm.p) trestního zákoníku, a to i se znalostí novelizovaného zákona o rejstříku trestů zákonem č. 357/2011 Sb. Přesto se diplomant mohl blíže zabývat tím, že dle tvrzení na str. 19 ve druhém odstavci „není vyloučeno, aby k ní soud ... přihlédl“, tedy i za situace, že jde např. o zahlazené předchozí odsouzení a měl srovnat tuto problematiku s „přihlížením“ k nepravé recidivě.

Pokud jde o dobu, která uběhla od předchozího odsouzení, je zřejmé, že se autor vcelku správně orientuje v judikatuře (str. 21 nahoře). Autor vyslovuje i vlastní názor na poslední větu § 42 písm.p) trestního zákoníku, pokud se týká uživatelů drog, které by on ovšem nestavěl na roveň s těmi, kteří trpí duševní poruchou (str. 21 třetí odstavec). U bodu 4.1.2 mohl autor zmínit připravovanou novelu, podle které by už neměly existovat čtyři typy věznic.

Diplomant se pak správně a relativně podrobně zabývá i ustanovením § 59 odst.1 trestního zákoníku, tedy možností mimořádného zvýšení trestu odnětí svobody, včetně srovnání s dřívější úpravou, tedy s úpravou tzv. zvlášť nebezpečného recidivisty. Diskutovat ovšem lze i o větě, že „i při splnění všech podmínek § 59 odst.1 trestního zákoníku není soud § 59 obligatorně vázán.“ Je pozitivní, že se autor zabývá, pokud jde o úpravu zpětnosti ve zvláštní části trestního zákoníku, i ustanovením § 205 odst.2 a zmiňuje novelu provedenou zákonem č. 330/2011 Sb., avšak i zde mohl autor blíže rozvést problémy, které se vyskytly v praxi před touto novelou, stejně jako se mohl zabývat i otázkou zpřísnění trestu oproti úpravě v předchozím trestním zákoně, tedy oproti trestní sazbě uvedené v § 247 odst.1 písm.e) trestního zákona.

Autor se pak také dostatečně fundovaně zabývá i recidivou jako znaku kvalifikovaných skutkových podstat trestných činů, avšak u § 196 trestního zákoníku přehlédl, že již neexistuje odstavec 3. s písmenem b), neboť toto ustanovení bylo novelizováno v nedávné době a zpětnost tedy již u tohoto přečinu není kvalifikovanou skutkovou podstatou. Jinak je ovšem i tato část uvedené kapitoly zpracována na velmi dobré úrovni.

V další části, kde se zabývá recidivou v komparaci se souběhem a mnohostí trestných činů, autor projevuje dostatečnou znalost problematiky a snad jedině, co lze vytknout, je rozbor ustanovení § 43 odst.1 trestního zákoníku, tedy otázku, kdy lze zpřísnit trestní sazbu zvýšením horní hranice o jednu třetinu, když autor by se mohl pokusit, alespoň tedy při ústní obhajobě o výklad pojmu „větší počet trestných činů“. Konečně lze vytknout i to, že když mluví o souběhu a mnohosti trestných činů, mohl také zmínit případy tzv. zdánlivého souběhu.

Následuje pak kapitola o recidivě z kriminologického a penologického pohledu, která je zpracována také v dobré kvalitě a snad je možné z pohledu penologického položit otázku, jaký význam má skutečnost, že velká část odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody nepracuje a přitom má nárok na různé neplacené požitky ve formě zájmových kroužků apod.

V kapitole nazvané Prevence recidivy lze opět pozitivně hodnotit úvahy diplomanta a nelze mu nic zásadního vytknout až na to, že autor hlavně u postpenitenciární péče vůbec nezmínil roli Probační a mediační služby.

Pokud jde o úvahy de lege ferenda, autor, jak uvádí, vidí prostor pro tvrdší tresty. Jde samozřejmě o názor diplomanta, avšak pokud tento názor má, měl by uvést, jaké tresty a v jakých případech by měly být změněny, tedy zpřísněny s tím, že se zdá, že tento závěr diplomanta není zcela v souladu s předchozími kapitolami a samozřejmě ani s tendencemi, které se projevují při realizaci tzv. restorativní justice. Praxe totiž ukazuje, že se dostatečně nevyužívají ani trestní sazby, tak jak jsou uvedeny ve stávajícím trestním zákoníku a že se dostatečně nevyužívá ani ustanovení § 43 a § 59 odst.1 trestního zákoníku. Praxe také ukazuje, že tvrdost postihu většinou není řešením a namísto je snad pouze u trestných činů proti životu, kde samozřejmě musí vždy být na prvním místě ochrana člověka a společnosti.

V části 7.1 chybí příklady, kde by měla být podle diplomanta zpětnost znakem kvalifikované skutkové podstaty.

Závěrem je třeba konstatovat, že práci je možno hodnotit celkově kladně, autor vycházel z celkem dostatečného rozsahu literatury, s výjimkou judikatury, jednotlivé kapitoly

jsou pečlivě zpracovány bez nepřesností či pochybení, ale mohla být zařazena i kapitola, kde by autor provedl srovnání s některou zahraniční úpravou. Diplomovou práci by tedy bylo možné hodnotit až jako velmi dobrou, bude ovšem záležet samozřejmě na úrovni ústní obhajoby.

V Plzni dne 26. dubna 2013

JUDr. Eduard Wipplinger

